

Summary

Suleimanova S. R. About some aspects of the currency regulations and control. – Article.

This article discusses some aspects of currency regulation and control. The author has submitted proposals to resolve the mechanism of inspections of foreign exchange on legal compliance exchange legislation to avoid abuses on the part of foreign exchange control.

Key words: currency control, currency regulations, currency control organs.

УДК 336.225

О. Г. Трофименко, Н. І. Логінова

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ СЕРВІСІВ ОБСЛУГОВУВАННЯ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Актуальність роботи. Нині в державі реалізується масштабна податкова реформа, концепцією якої є перетворення податкової служби з фіскального інструменту наповнення бюджету на висококваліфіковану сервісну службу з обслуговування платників податків.

Мета статті полягає в проведенні аналізу існуючого стану інформатизації податкової системи, виявленні пріоритетних напрямів, спрямованих на вирішення проблем управління інформаційними ресурсами податкової служби України.

Ступінь наукової розробки. За останній час проблемам реформування податкової служби присвячені серйозні й загально визнані наукові роботи таких вітчизняних вчених та фахівців у сфері оподаткування: О.М. Бандурка, Р.А. Калюжний, М.Я. Швець, В.О. Шамрай, О.О. Чикаренко, В.Л. Андрущенко, М.А. Сендзюк, А.М. Соколовська, Т.І. Єфименко, А.О. Максютя, О.М. Розум, І.Ф. Рогач, С.М. Сербогін. Проте аспекти інформаційного забезпечення в цій сфері були розкриті недостатньо.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці 2012 року значущою подією, спрямованою на оптимізацію апаратів центральних органів виконавчої влади та їхніх регіональних відділень, усунення міжвідомчих конфліктів і, як наслідок, підвищення якості публічного управління та надання адміністративних послуг, стало створення на базі податкової та митної служб Міністерства доходів і зборів України (далі – МДЗУ) (Указ «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 24 грудня 2012 року № 726/2012). Планується, що внаслідок об'єднання податкових та митних органів суттєво знизиться загальна кількість видатків на їхнє утримання, зменшиться адміністративний тиск у сфері підприємницької діяльності тощо.

Упровадження в межах податкової реформи системи електронного декларування, спрощення процедур реєстрації, введення єдиного соціального внеску та низка інших заходів не обійшли увагою авторитетні міжнародні експерти. За результатами 2011–2012 років Світовий банк вперше вніс Україну до переліку трьох країн регіону, які найбільш істотно скоротили кількість часу, необхідного для виконання податкових зобов'язань.

У 2013 році Україна піднялася відразу на 15 позицій у рейтингу оцінки легкості ведення бізнесу Doing Business-2013 Світового банку та Міжнародної фінан-

сової корпорації (IFC). Ця динаміка була зумовлена поліпшенням позицій держави за критерієм «оподаткування» (рейтинг Paying Taxes) на 18 пунктів.

Рейтинг податкових систем Paying Taxes проводиться щорічно, починаючи з 2006 року, і є складовою Doing Business. Paying Taxes оцінює фінансові та адміністративні витрати бізнесу на адміністрування податків із точки зору середньостатистичної місцевої компанії відповідно до податкових законів та регуляторних норм для кожної окремо взятої країни. Рейтинг оцінює податкове й адміністративне навантаження, яке несе окремо взята компанія. Обидва ці компоненти важливі для підприємців. Вони оцінюються Paying Taxes із використанням трьох основних показників:

- витрата часу на ведення звітності та сплату основних податків;
- сумарна податкова ставка;
- кількість податкових платежів.

За показником «витрати часу на податкову звітність» експерти Світового банку констатували скорочення з 657 годин 2011 року до 491 години в рейтингу 2012 року. До речі, наприкінці 2012 року ці витрати часу становили вже 350 годин. Скороченню витрат часу на виконання податкових формальностей сприяли масштабні заходи з популяризації та вдосконалення систем електронної звітності, спрощення процедури реєстрації нових платників ПДВ, удосконалення декларацій та податкових розрахунків.

Так, для України за показником «сумарна податкова ставка», порівняно з 57,1% у 2011 році, експерти Світового банку зафіксували її зниження до 55,4% у 2012 році. Податковим кодексом України заплановано подальшу лібералізацію ставок: ставку податку на прибуток із 1 січня 2013 року знижено до 19%, а ставку ПДВ буде знижено до 17% у 2014 році. Хоча, на думку фахівців групи Світового банку, для подальшого поліпшення позиції України в рейтингу Doing Business за показником «оподаткування» значно більш важливими є реформи, спрямовані на зниження адміністративного навантаження, ніж зниження ставок податку на прибуток чи ПДВ [1].

За показником «кількість платежів» у рейтингу податкових систем Paying Taxes зафіксовано значний прогрес України: від 135 платежів (у 2011 році) до 28 (у 2012 році). Якщо проаналізувати, то найбільша кількість платежів (24) в Україні припадає на податки на зарплатню, у той час як податок на прибуток адмініструється лише 1 платежем.

Отже, завдяки впровадженню електронних сервісів загальний рейтинг податкових умов в Україні зріс аж на 18 пунктів. Зараз Paying Taxes оцінює податкові умови в 185 країнах світу. Експертами Світового банку у звіті рейтингу Paying Taxes у 2013 році було зазначено: «Перетворення, які відбуваються в податковій сфері України, відповідають актуальним світовим трендам» [2].

Якщо ж говорити про те, яке саме місце посідає Україна в рейтингу Paying Taxes-2013, то стає зрозуміло, що наша країна тільки почала виходити з глухого кута. Зі 185 країн загальний рейтинг України піднявся зі 183 місця до 165, і зараз вона займає позицію між Кенією та Малі. До речі, Молдова вже другий рік поспіль посідає в цьому рейтингу 109 позицію. Серед країн СНД абсолютним ліде-

ром є Казахстан, який займає 17 позицію в рейтингу. Його громадяни витрачають 170 годин або 21 день на рік для сплати 7 податків із загальною податковою ставкою 28,6%. Водночас Росія займає 64 позицію (177 годин на сплату 7 податків зі ставкою 54,1%), а Грузія – 33 місце (280 годин на сплату 5 податків зі ставкою 16,5%). До речі, за 2012 рік Грузія піднялася в цьому рейтингу на 12 пунктів, Російська Федерація – на 30, а Вірменія – аж на 44 пункти. Найсприятливішими країнами з точки зору оподаткування є Об'єднані Арабські Емірати, Катар і Саудівська Аравія. В Об'єднаних Арабських Еміратах існує всього 4 податки, на сплату яких йде 12 годин. В Катарі – 4 податки (48 годин), а громадянам Саудівської Аравії для сплати всього 3 податків необхідно дев'ять днів [3].

У новому рейтингу найкращих для бізнесу країн, зіставленому Forbes, Україна посіла 104 місце з-поміж 141 країни. Для складання рейтингу було проаналізовано 141 країну за 11 різними показниками: майнові права, інновації, податки, технології, корупція, свобода (особиста, свобода торгівлі та грошова), бюрократія, захист прав інвесторів і продуктивність фондового ринку [4].

Слід зазначити, що всі ці рейтинги є своєрідними барометрами інвестиційного клімату країни, на які орієнтується іноземний бізнес, вибираючи найбільш перспективні майданчики для розміщення бізнесу та інвестицій, а міжнародні інституції – під час вибору партнерів для співпраці.

Отже, на МДЗУ чекає велика робота щодо покращення податкових умов. У зв'язку із цим зараз основними напрямками податкової політики обрано вдосконалення системи адміністрування податків і зборів, зокрема широкомасштабне впровадження електронних сервісів обслуговування й супроводу платників податків; стимулювання інвестиційного клімату, спрямованого на зростання економіки, справедливе застосування чинного законодавства. МДЗУ наголошує, що висновки фахівців Світового банку будуть враховані під час розробки Програми лібералізації державної податкової політики, яку доручив сформулювати Президент України до 2014 року.

На сьогодні на законодавчому рівні веденню обліку в електронному вигляді сприяє низка нормативно-правових актів: Податковий кодекс України, Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», Закон України «Про електронний цифровий підпис», Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» тощо.

Так, у п. 49.17 ст. 49 Податкового кодексу України зазначено: «Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інформатизації, формування й використання національних електронних інформаційних ресурсів, впроваджує та утримує автоматизовану систему «Єдине вікно подання електронної звітності» для надання послуг із подання за допомогою мережі Інтернет звітності в електронному вигляді». А в ст. 48 вказано: «Достатнім підтвердженням справжності документа податкової звітності є наявність оригіналу підпису уповноваженої особи на документі в паперовій формі або наявність в електронному документі електронного цифрового підпису платника податку». Водночас Порядком застосування електронного цифрового підпису (далі – ЕЦП) органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємства-

ми, установами та організаціями державної форми власності, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 року № 1452, врегульовано питання застосування електронного цифрового підпису та сертифікатів відкритих ключів.

Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронний цифровий підпис» встановлюють основні організаційно-правові засади електронного документообігу, використання електронних документів, правовий статус електронного цифрового підпису й регулюють відносини у сфері використання ЕЦП. Так, ст. 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» визначено, що «електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа». Відповідно до ст. 6 цього ж закону «електронний підпис є обов'язковим реквізитом електронного документа, який використовується для ідентифікації автора та/або підписувача електронного документа іншими суб'єктами електронного документообігу. Накладанням електронного підпису завершується створення електронного документа».

Згідно з п. 201.15 ст. 201 Податкового кодексу України платник податку веде реєстр виданих та отриманих податкових накладних в електронному вигляді та щомісяця подає органу податкової служби копії записів у реєстрах виданих та отриманих податкових накладних в електронному вигляді.

Наказом Державної податкової служби України від 10 квітня 2008 року № 233, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 16 квітня 2008 року за № 320/15011, затверджено Інструкцію з підготовки та подання податкових документів в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку, у якій розтлумачено порядок подання платниками податків податкової звітності в електронному вигляді.

Для подання податкової звітності в електронному вигляді до податкових інспекцій підприємцям необхідно:

1) звернутись до державної податкової інспекції за місцем реєстрації або для фізичних осіб за місцем проживання щодо укладення договору про визнання електронних документів. Договір можна укласти як в паперовому, так і в електронному вигляді. Текст примірного договору про визнання електронних документів можна завантажити з веб-сайту www.sts.gov.ua;

2) у будь-якому представництві Центру сертифікації ключів (перелік представництв Акредитованих центрів сертифікації ключів розміщено на сайті в рубриці «Контакти») безкоштовно отримати посилені сертифікати відкритих ключів ЕЦП. Для цього слід прийти зі своїм носієм інформації (змінним флеш-носієм, оптичним носієм CD/DVD для запису, захищеним носієм ключової інформації тощо). Термін дії особистого ключа становить один рік від моменту отримання;

3) надати до ДПП паперові та електронні копії сертифікатів відкритих ключів посадових осіб платника податків та електронної печатки;

4) вільно скачати із сайту www.sts.gov.ua та встановити на свій комп'ютер спеціалізоване програмне забезпечення для формування податкової звітності, яке безкоштовно розповсюджується податковими органами.

Популярність електронної звітності серед платників експерти пов'язують зі зручністю сервісу, який дає змогу підприємцеві не з'являтися до інспекції навіть раз на квартал для подання звітності, а відправляти документацію через Інтернет.

Крім того, на початку 2013 року для зручності, оперативності й покращення обслуговування підприємців та громадян на веб-порталі Державної податкової служби України було запроваджено новий електронний сервіс «Заповнення декларації про майновий стан і доходи», що дозволяє заповнити декларацію в електронному вигляді. Особливо зручним він є для тих платників, у яких відрізняються адреси реєстрації та фактичного проживання, оскільки декларацію про майновий стан і доходи потрібно подавати за місцем реєстрації фізичної особи. Зараз Департамент доходів і зборів з фізичних осіб МДЗУ проводить широку рекламну кампанію щодо популяризації електронних сервісів, які надають можливість в онлайн-режимі подання фізичними особами-платниками податків річної податкової декларації про майновий стан і доходи.

Ще однією новацією 2013 року стала можливість звітування в автоматичному режимі для підприємців, які працюють із касовими апаратами. Це стало можливим завдяки впровадженню електронної контрольної стрічки реєстраторів розрахункових операцій. Копії розрахункових документів і фіскальних звітних чеків формуватимуться на контрольній стрічці в пам'яті касового апарата або пам'яті приєднаного до нього модему. Раз на добу цей звіт автоматично передаватиметься до сервера обробки інформації Державної податкової служби України. Таке нововведення позбавить суб'єктів господарювання необхідності закуповувати й зберігати протягом трьох років паперову контрольну стрічку. До того ж автоматичне передання інформації значно спрощує процес звітування. Водночас електронне звітування дає можливість дистанційного контролю за суб'єктами господарювання, які здійснюють розрахунки в готівковій формі, та ще більше зменшити кількість перевірок таких платників. У подальшому, зі слів аналітиків податкової служби, у разі успішної подальшої імплементації нової системи перевірки касової дисципліни проводитимуться лише після надходження інформації про факти конкретних порушень від громадян, правоохоронних органів чи органів місцевого самоуправління [2].

Значному скороченню податкових перевірок платників податків сприяє електронна перевірка, аналогів якої досі не було. До Податкового кодексу України поняття «електронної перевірки» було внесено Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок деяких податків і зборів» від 20 листопада 2012 року № 5503-VI. Зокрема, пп. 75.1.2 п. 75.1 ст. 75 Податкового кодексу України доповнено абзацом шостим такого змісту: «Документальною невиїзною позаплановою електронною перевіркою (далі – електронна перевірка) вважається перевірка, що проводиться на підставі заяви, поданої платником податків із незначним ступенем ризику, визначеним відповідно до п. 77.2 ст. 77 цього Кодексу, до органу державної податкової служби, у якому він перебуває на податковому обліку. Заява подається за 10 календарних днів до очікуваного початку проведення електронної перевірки. Форма заяви, порядок її по-

дання, прийняття рішення про проведення електронної перевірки встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики».

Нині МДЗУ розроблюється відповідна нормативно-правова база та програмне забезпечення для практичного застосування електронних перевірок. Враховуючи мінімізацію людського чинника, впровадження електронних перевірок суттєво зменшить тиск на підприємців та покращить умови ведення бізнесу в Україні.

Успішному впровадженню всіх нововведень беззаперечно сприятиме комплексне поєднання світового досвіду й розробок вітчизняної науки з моделювання податкових надходжень, що дозволить поліпшити обґрунтованість розрахунків прогнозованих обсягів доходів бюджету. Підвищенню якості рівня прогнозування обсягу бюджетних надходжень в Україні приділяється велика увага як із точки зору забезпечення сучасною технікою, так і з точки зору наявності кваліфікованого персоналу, здатного працювати зі спеціалізованим програмним забезпеченням.

До вивчення форм і методів прогнозування також була залучена відомча наука, виконувалися науково-дослідні роботи з розробки модельного апарату для визначення впливу макроекономічних показників на рівень податкових надходжень, виконаного в межах проекту «Модернізація державної податкової служби – 1» [5]. Триває робота з використання прогностичних можливостей модельного апарату для розподілу затверджених показників надходжень основних податків у регіональному розрізі. Аналіз наукових досягнень і практичного досвіду у сфері прогнозування надходжень у бюджет дозволив визначити подальші перспективи впровадження сучасних економіко-математичних моделей прогнозування надходжень у бюджет.

Висновки. Усі зазначені заходи в діяльності податкової служби країни спрямованні насамперед на забезпечення справедливого й пропорційного розподілу податкового навантаження та отримання державою стабільних доходів, захищених від небажаних економічних коливань. Залучення для цього позитивного загальноєвропейського досвіду податкової політики сприятиме співпраці із цими країнами й гармонізації законодавства України з правом Європейського Союзу. Планується за допомогою сучасних інформаційних технологій здійснювати оцінку обсягів потенційних надходжень у бюджет завдяки реалізації заходів щодо децентралізації економічної діяльності платників податків.

Література

1. Співавтор Doing Business радить Україні не знижувати податків, а спростити їхнє адміністрування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.newsru.ua/finance/doing_business.html.
2. Білі починають і виграють. Світовий банк: «Українська податкова система – у тренді» // Вісник податкової служби України. – 2012. – № 46. – С. 10–13.
3. Overall ranking and underlying data [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/data-tables.jhtml>.
4. Лучшие страны для бизнеса: рейтинг Forbes [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.forbes.ru/sobytiya-photogallery/209486-luchshie-strany-dlya-biznesa-reiting-forbes>.
5. Санжаревська І. Реформи – українські, стандарти – європейські / І. Санжаревська, М. Лаба // Вісник податкової служби. – 2013. – № 1(717). – С. 42–45.

Анотація

Трофименко О. Г., Логинова Н. І. Сучасний рівень впровадження електронних сервісів обслуговування платників податків. – Стаття.

У статті проаналізовано сучасні тенденції процесу інформатизації податкової служби України в межах проведення масштабної податкової реформи. Розглянуто реалізовані проекти з впровадження систем електронної звітності та електронного декларування доходів, які визнані провідними міжнародними експертами успішними. Конкретизовано пріоритетні напрями подальшої інформатизації податкової служби, покликані покращити умови ведення бізнесу в Україні.

Ключові слова: інформатизація податкової системи, інформаційні технології, електронна форма подання звітності, електронно-цифровий підпис, електронна перевірка.

Аннотация

Трофименко Е. Г., Логинова Н. И. Современный уровень внедрения электронных сервисов обслуживания налогоплательщиков. – Статья.

В статье проанализированы современные тенденции процесса информатизации налоговой службы Украины в рамках проведения масштабной налоговой реформы. Рассмотрены реализуемые проекты по внедрению систем электронной отчетности и электронного декларирования доходов, которые ведущими международными экспертами признаны успешными. Конкретизированы приоритетные направления дальнейшей информатизации налоговой службы, позволяющие обеспечить улучшение условий ведения бизнеса в Украине.

Ключевые слова: информатизация налоговой системы, информационные технологии, электронная форма подачи отчетности, электронно-цифровая подпись, электронная проверка.

Summary

Trofimenko E. G., Loginova N. I. The modern level of implementation of electronic services for taxpayers. – Article.

The article is about of analyzes the modern trends of the process of informatization of Tax Service of Ukraine as part of the large-scale tax reform. Ongoing projects about introduction of electronic reporting and electronic declaration income is considered. These projects have recognized by the leading international experts. There were concretized priorities for further informatization tax service. These priorities will provide to improve conditions of doing business in Ukraine.

Key words: informatization of the tax system, information technology, electronic form of reporting, electronic-digital signature, electronic check.